

UTJECAJ INDUSTRIJALIZACIJE I URBANIZACIJE NA PROSTORNI RASPORED RADNE SNAGE HRVATSKE

Ivan Crkvenčić

U razdoblju socijalističkog razvoja naše zemlje došlo je do znatnih promjena u profesionalnoj strukturi zaposlenog stanovništva i odnosima radne snage s obzirom na mjesto stanovanja i rada. Novi odnosi bitno se odražavaju u različitim procesima društveno-ekonomskog razvoja pa je za njihovo usmjeravanje potrebno poznavati regionalne razlike veličine navedenih promjena.

Promjene u profesionalnoj strukturi zaposlenog stanovništva prvenstveno su se odrazile na smanjivanje udjela aktivne radne snage primarnog sektora u korist povećanja udjela aktivnog stanovništva sekundarnog i tercijarnog sektora djelatnosti.

Kako su radna mjesta u sekundarnom i tercijarnom sektoru djelatnosti uglavnom koncentrirana u gradskim središtima ili naseljima centralnog značenja, profesionalna pokretljivost stanovništva nužno se odrazila i na njegovu prostornu pokretljivost.

Prostorna pokretljivost radne snage došla je do izražaja u dva glavna vida: promjeni mjesta rada i mjesta stanovanja, odnosno u promjeni mjesta rada bez promjene mjesta stanovanja. U prvom slučaju došlo je do preseljavanja radne snage, u drugom do pojave dnevnog migriranja radne snage između mjesta stanovanja i mjesta rada.

Oba oblika prostorne pokretljivosti radne snage geografski su vrlo interesantne pojave. Nažalost, statistika nam daje samo nepotpune podatke o preseljenju (za doseljeno stanovništvo po općinama) pa je prostorno teško odrediti pojavu preseljavanja radne snage iz općine u općinu. Nešto je lakši problem prostornog određivanja pojave dnevne migracije radne snage jer nam statistika daje podatke o broju radne snage (zapravo samo o radnicima i službenicima) određene općine s radom u mjestu stanovanja, u drugom mjestu iste općine, u drugim općinama iste republike i u drugoj republici (tu su uključeni radnici i službenici s radom u inozemstvu).

U ovom radu osvrnut ćemo se zbog toga na prostorni raspored pojave dnevne migracije radne snage, odnosno na odnos radne snage s obzirom na mjesto stanovanja i mjesto rada. Naš će zadatak biti moguće riješiti samo djelomice, i to zbog toga što popis ne sadrži podatke o broju one radne snage neke općine koja u njoj radi, a stanuje u nekoj drugoj općini i samo svakodnevno dolazi na rad. Postojeći statistički podaci nam zbog toga omogućuju prikaz samo emigracijske a ne i imigracijske radne snage iz mase dnevnih migranata pojedine općine.

Našu ćemo analizu temeljiti na podacima popisa stanovništva 1961. g, jer novijih podataka nema. Usprkos tome, smatramo da će prikaz biti koristan jer njime želimo ukazati na diferencirani društveno-ekonomski razvoj pojedinih dijelova Hrvatske, odnosno sagledati društvene procese koji su s navedenim društveno-ekonomskim razvojem povezani.

Tab. 1. Mjesta rada radne snage Hrvatske 1961.¹
The places of employment of the Croat labour force 1961

spol	svega	r a d i u					
		mjestu boravka	%,	drugom mjestu iste općine	„	drugoj općini	„
Hrvatska ukupno							
ukupno	1 954 269	1 578 793	(81)	130 179	(7)	242 842	(12)
muških	1 220 157	938 776	(77)	102 734	(8)	177 034	(15)
ženskih	734 112	640 017	(87)	27 445	(4)	65 808	(9)
Hrvatska bez gradova s unutargradskim kretanjem							
ukupno	1 600 219	1 375 269	(87)	123 784	(7)	101 753	(6)
muških	1 001 144	811 688	(82)	98 086	(9)	90 334	(9)
ženskih	601 075	563 581	(95)	25 698	(4)	11 419	(1)

Iz podataka u tablici br. 1 proizlazi da je dnevna migracija radne snage u Hrvatskoj 1961. godine bila općenito još uvijek slaba jer je u njoj sudjelovalo samo 19% aktivnog stanovništva Republike. U dnevnu migraciju je relativno bila jače

1) Popis stanovništva Jugoslavije 1961, dokument EC br. PS-1-61, Savezni zavod za statistiku, Beograd, 1964.

2) Pod dnevnim migrantima podrazumijevamo svu onu radnu snagu koja radi izvan mjesta stanovanja, bez obzira na općinske granice. U Jugoslaviji su općine veće teritorijalne jedinice (u Hrvatskoj u prosjeku 17 000 stanovnika i 27 naselja) pa bi ograničavanje dnevnih migranata samo na onu radnu snagu koja radi izvan općine stanovanja dalo krivu sliku dnevne migracije.

uključena muška (23%) nego ženska radna snaga (13%), što je normalna pojava. Iznenaduje, međutim, podatak da je iznos dnevnih migranata u druge općine bio nešto veći od iznosa dnevnih migranata u druga mjesta unutar općine stanovanja. To bi, naime, značilo da su dnevne migracije radne snage razvijenije između udaljenijih stambenih i radnih mjesta, što bi očito bila nenormalna pojava.

Izuzmu li se vrijednosti radne snage za četiri gradska područja (Zagreba, Rijeke, Splita, Osijeka) koja karakterizira jako unutargradsko kretanje radne snage između općina pojedinih gradskih područja, onda su prilike u ostalom dijelu Hrvatske nešto drugačije.

U ostalom području Hrvatske dnevna migracija radne snage još je slabija jer na dnevne migrante otpada tek 13% aktivnog stanovništva. To je razumljiva pojava jer je dnevna migracija radne snage najrazvijenija u gradovima i prigradskim područjima. Manji je udio dnevnih migranata oba spola, naročito ženske radne snage koja u ovom slučaju sudjeluje u dnevnoj migraciji samo s 5%. To znači da veći dio ženskih migranata sudjeluje u unutargradskom kretanju radne snage. Izmijenili su se i odnosi u iznosima dnevnih migranata u mjesta općine stanovanja, odnosno u druge općine, jer je sada iznos dnevnih migranata u mjesta općine stanovanja veći (7%) od iznosa dnevnih migranata u druge općine (6%).

Tab. 2. Radna snaga četiriju većih gradskih centara Hrvatske 1961.³
The labour force of the four largest urban district in Croatia 1961

spol	svega	r a d i u					
		mjestu boravka	%	drugom mjestu iste općine	%	drugoj općini istog grada	%
ukupno	352 050	203 524	(59)	6 395	(1)	141 089	(40)
muških	219 013	127 088	(58)	4 648	(2)	86 750	(40)
ženskih	133 037	76 436	(59)	1 747	(1)	54 389	(40)

Unutargradska kretanja radne snage karakteristična su za četiri spomenuta veća gradska centra Hrvatske. Važno je naglasiti da unutargradska kretanja radne snage imaju sasvim drugačije odnose nego dnevna mi-

Naglašavamo da je u tab. 1 uključeno i aktivno poljoprivredno stanovništvo privatnog sektora, i to u grupu radne snage s radom u mjestu stanovanja.

3) Izvor podataka kao i pod 1)

gracija. Kao što se vidi iz tablice 2, u gradovima s unutargradskim kretanjima u općinama stanovanja radi 59%, a u drugim općinama (uglavnom istog gradskog područja) 40% radne snage. Samo relativno mali udio radne snage gradova radi u drugim mjestima. Izuzmemo li vrijednosti radne snage uključene u unutargradska kretanja četiri navedena grada Hrvatske, iznos dnevnih migranata (225 537) ostalog područja Hrvatske (tab. 1) približno odgovara broju službenika i radnika (230 883) zaposlenih izvan mjesta boravka (tab. 3). To znači da u dnevnim migracijama uglavnom sudjeluju osobe koje su kod popisa stanovništva Jugoslavije klasificirane u grupu radnika—službenika.

Tab. 3. Službenici i radnici Hrvatske zaposleni izvan mjesta stanovanja po djelatnostima 1961.¹

Employees and workers employed in various activities outside their places of residence in Croatia 1961

ukupno izvan mjesta boravka	grupe djelatnosti ²					
	primarna	%	sekundarna	%	tercijarna	%
230 883	19 974	(9)	146 399	(63)	64 518	(28)

Na osnovi podataka tablice 3 vidi se da u dnevnim migracijama prvenstveno sudjeluju osobe zaposlene u sekundarnim (63%) pa tek onda u tercijarnim (28%) aktivnostima. Samo mali dio dnevnih migranata (9%) otpada na radnu snagu zaposlenu u primarnom sektoru.

Dnevne migracije radne snage regionalno su različito izražene. Da bismo postojeće razlike odredili, izvršili smo grupiranje općina, i to na osnovu slijedećih dvaju kriterija:

A prema mjestu rada radne snage neke općine, i

B prema strukturi djelatnosti dnevnih migranata neke općine.

Kako se izdvajanje tipova općina u ovom radu osniva isključivo samo na kvantitativnim podacima, to smo grupiranje općina odredili na bazi graničnih vrijednosti procentualne zastupljenosti radne

1) Popis stanovništva Jugoslavije 1961. Radnici i službenici po mjestu rada i djelatnostima (tab. 2—04), Zavod za statistiku SR Hrvatske, Zagreb.

2) Primarni sektor uključuje aktivno stanovništvo zaposleno u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, sekundarni u rudarstvu, industriji, građevinarstvu i zanatima, a tercijarni uključuje aktivno stanovništvo zaposleno u ostalim djelatnostima.

snage neke općine s radom izvan mjesta stanovanja, odnosno na bazi zastupljenosti pojedinih grupa djelatnosti dnevnih migranata neke općine.

Na osnovi navedenih vrijednosti izdvojili smo nekoliko grupa općina i njihov prostorni raspored prikazali na priloženoj karti. Treba naglasiti da, iako su na istoj karti prikazane grupe općina na osnovi dva kriterija, priložena karta nema sintetički već analitički karakter. Drugim riječima: ni grupe općina nisu određene na bazi kombinacije obih indikatora, već na osnovi svakog indikatora posebno.

Teritorijalni opseg dnevnih migracija

A Prema mjestu rada radne snage

Od ukupno 234 općine u Hrvatskoj (1961)⁶ na općine slabo razvijene dnevne migracije otpadalo je čak 46%, a na općine srednje razvijene dnevne migracije 44% svih općina. U posljednjoj grupi općina prevladavale su (55 općina) one u kojima je broj dnevnih migranata u mjesta unutar općine bio veći nego u mjesta izvan općine. Na drugom mjestu u toj grupi su općine (44) u kojima je broj dnevnih migranata u mjesta izvan općine bio veći nego u mjesta unutar općine. Na općine dobro razvijene dnevne migracije otpadalo je svega 6% svih općina Republike, i u toj grupi općina prevladavaju one (13) u kojima je broj dnevnih migranata u mjesta izvan općine veći nego u mjesta unutar općine. Na drugom mjestu su općine (2) u kojima je broj dnevnih migranata u mjesta iste općine bio veći nego u mjesta izvan općine. Sedam općina četiri su spomenuta gradska područja pokazivale su karakteristike unutargradskog kretanja radne snage pa su izdvojene u posebnu grupu.

B Prema strukturi djelatnosti dnevnih migranata

Dnevni migranti primarnog sektora djelatnosti brojčano prevladavaju samo u 3% općina, a dnevni migranti sekundarnog sektora djelatnosti prevladavaju čak u 60% općina. U posljednjoj grupi su 34 općine u kojima među dnevnim migrantima prevladavaju zaposleni u sekundarnom sektoru sa 76% i više i 108 općina u kojima među dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u sekundarnim zanimanjima s 50—75% svih dnevnih migranata. Dnevni migranti tercijarnog sektora djelatno-

6) Hrvatska je 1961. g. imala 244 općine, ali je u ovom radu 10 općina Zagreba uključeno u jedinstveno gradsko područje Zagreba.

sti brojčano prevladavaju samo u 12% općina, i to sa 76% i više u 9 općina, a s 50—75% u 20 općina. U 23% svih općina dnevni migranti ni jednog sektora djelatnosti ne prelaze 50% svih migranata.

Regionalna diferencijacija dnevne migracije

Nemamo namjeru detaljno analizirati priloženu kartu prostornog rasporeda dnevne migracije. Istaknut ćemo samo najosnovniju regionalnu diferencijaciju, odnosno izdvojiti glavne komplekse jače razvijene dnevne migracije.

Na karti se jasno izdvajaju tri glavna kompleksa razvijenije dnevne migracije, i to oko tri najveća grada Hrvatske.

Oko Zagreba je okupljen najveći broj općina dobro i srednje razvijene dnevne migracije, naročito u neposrednoj okolici grada te u prostoru Hrvatskog zagorja, gornje Podravine i Međimurja. S izuzetkom triju općina u perifernom dijelu Međimurja, gdje je slabo razvijena dnevna migracija, sve ostale općine spomenutog prostora imaju srednje i dobro razvijenu dnevnu migraciju. U svim Zagrebu bližim općinama prevladava broj dnevnih migranata u mjestima izvan općine, uglavnom prema Zagrebu. Bez izuzetka, u svim općinama zagrebačkog kompleksa među dnevnim migrantima prevladavaju zaposleni u sekundarnim zanimanjima. Zagrebački kompleks ima i apsolutno razvijenu dnevnu migraciju jer je broj dnevnih migranata u svim općinama znatan.

Zagrebački kompleks dnevne migracije posljedica je agrarne prenaseljenosti kraja te funkcionalne kompleksnosti Zagreba kao glavnog grada Hrvatske, a naročito njegovog vodećeg industrijskog i trgovačkog značenja ne samo u Hrvatskoj nego i u Jugoslaviji.

Rijeka je drugi po redu značajan centar oko kojeg su okupljene općine srednje i dobro razvijene dnevne migracije, prvenstveno u neposrednoj okolici grada, zatim u Istri, Gorskom kotaru, susjednim otocima i sjevernom dijelu velebitskog primorja. S izuzetkom dviju općina slabo razvijene dnevne migracije, sve ostale općine riječkog kompleksa imaju srednje i dobro razvijenu dnevnu migraciju. Rijeka je sa susjednim trina općinama tako usko povezana da te općine imaju karakter unutargradskog kretanja radne snage. Za razliku od zagrebačkog kompleksa, u općinama riječkog brojčano ne dominiraju dnevni migranti zaposleni u sekundarnim djelatnostima. Ovdje je struktura dnevnih migranata po djelatnostima znatno složenija, a tercijarne djelatnosti zauzimaju veći udio. Dnevna migracija nije tako razvijena kao u općinama oko Zagreba, što se vidi po broju dnevnih migranata pojedinih općina.

Riječki kompleks dnevne migracije posljedica je relativno nepogodnih prirodnih uvjeta ne samo za razvoj već i za održavanje po-

ljoprivredne proizvodnje (u uvjetima lakšeg zapošljavanja na neagrarnim radnim mjestima) te značaja Rijeke kao najvažnije jugoslavenske luke, jakog industrijskog i upravnog centra. Relativno veći udio dnevnih migranata tercijarnog sektora očito je posljedica turističkog značenja kraja.

Split je treći centar oko kojeg su okupljene općine srednje i dobro razvijene dnevne migracije. Splitski kompleks zahvaća dio primorskog područja Hrvatske od Sibenika do Makarske, uključujući i najbliže otoke. Osim triju općina slabo razvijene dnevne migracije u kopnenom dijelu navedenog prostora, sve druge općine imaju srednje ili dobro razvijenu dnevnu migraciju. Velik je broj općina u kojima među dnevnim migrantima prevladavaju zaposleni u sekundarnim zanimanjima, ali ima općina u kojima prevladava udio tercijarnog stanovništva, iako manje nego u riječkom kompleksu. Dnevna migracija splitskog kompleksa je razvijenija od riječkog, što se vidi iz broja dnevnih migranata pojedinih općina.

Splitski kompleks dnevne migracije odraz je funkcije Splita kao glavnog upravnog središta srednjeg i južnog dijela hrvatskog obalnog područja te njegove jake lučke i industrijske važnosti. Okolna kopnena i otočna područja izložena su jakoj deagrarizaciji koja oslobađa poljoprivrednu radnu snagu da traži zaposlenje u neagrarnim zanimanjima.

Osim navedena tri glavna kompleksa razvijenije dnevne migracije na karti dolaze do izražaja još dva relativno slabije razvijena kompleksa: osječki i zadarski.

Osječki kompleks zaprema dio niske istočne Hrvatske. Sadrži samo općine srednje razvijene dnevne migracije, a nema ni jedne općine dobro razvijene migracije. Dnevni migranti uglavnom su zaposleni u sekundarnim djelatnostima. Zbog jakog privrednog potencijala i upravne važnosti za znatan dio istočne Hrvatske, Osijek ima razvijeno unutargradsko kretanje radne snage. U ratu porušeni Zadar je tek 1967. g. dobio željezničku vezu sa zaleđem i još nije razvio privredni potencijal do stupnja da bi imao karakter unutargradskog kretanja radne snage. Ali okolne općine Zadra imaju dobro i srednje razvijenu dnevnu migraciju, što je posljedica izražene deagrarizacije našeg obalnog područja. Većina dnevnih migranata zadarskog kompleksa zaposlena je u tercijarnom sektoru.

U preostalom području Hrvatske nazrijeva se stvaranje novih kompleksa, ali tek srednje razvijene dnevne migracije, naročito oko Slavenskog Broda, Siska i Karlovca, dakle oko manjih upravnih i industrijskih centara u razvoju. Inače u preostalom dijelu Hrvatske prevladavaju općine slabo razvijene dnev-

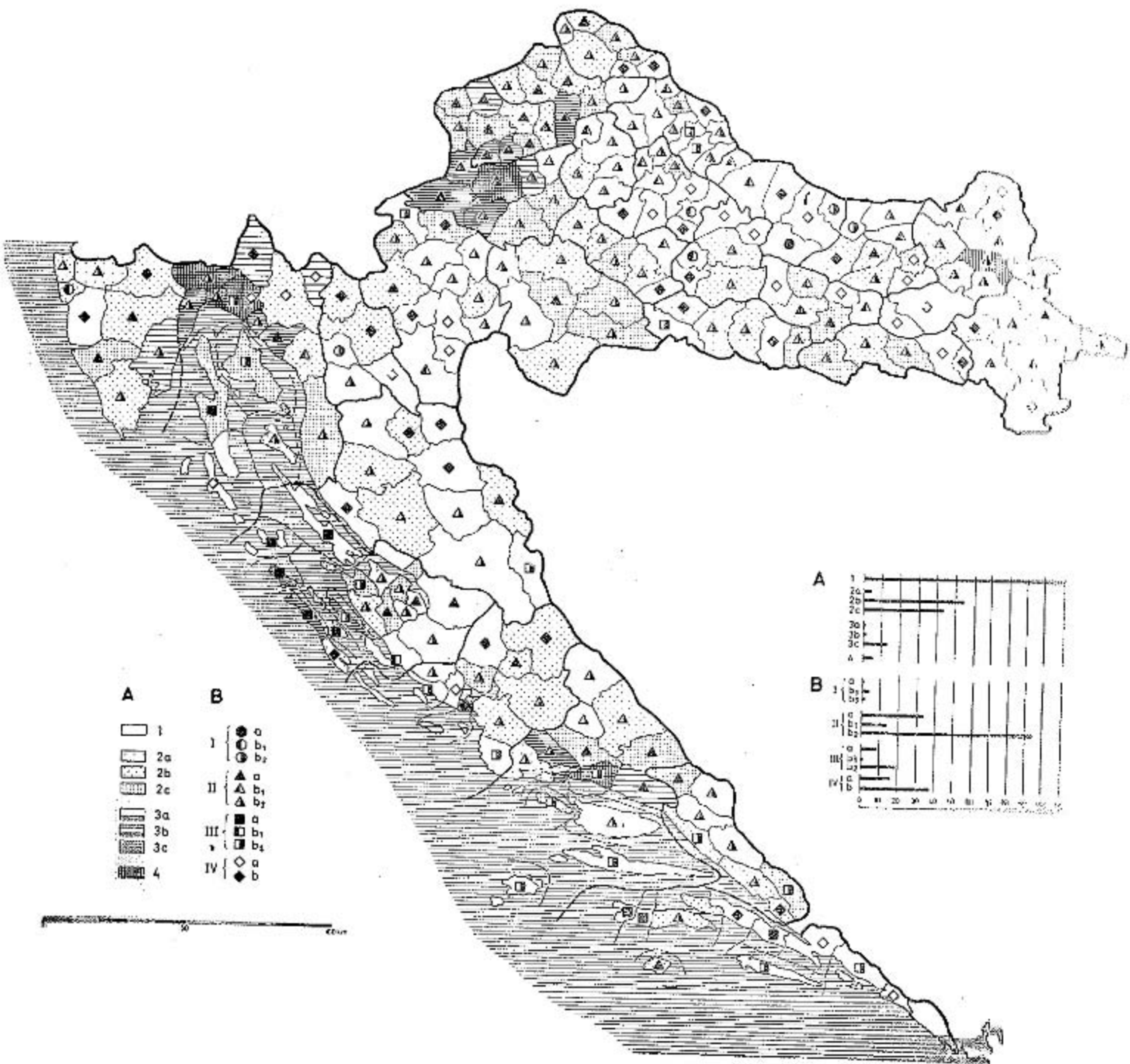
ne migracije, naročito u sjevernoj Hrvatskoj, Pokuplju, Korčunu, Lici i dijelu Dalmatinske zagore. To su krajevi u kojima još nisu stvorene mogućnosti zapošljavanja većeg broja stanovništva u neagrarnim zanimanjima.

SUMMARY

Influence of Industrialization and Urbanisation on the Spatial Arrangement of Labour of Croatia

In the post-war development of Croatia have appeared considerable changes in the professional structure of employed population and in the relations of labour in regard to the place of living and the place of working. Changes in the professional structure have resulted, in the first place, in a decreasing share of labour employed in the primary section of economical activities in favour of an increasing share of labour employed in the secondary and tertiary sections. Since jobs available for labour in the secondary and tertiary sections are in Croatia still prevailingly centered in towns and centers of pivotal significance, this professional mobility of population has reflected also on the mobility of population in terms of space. This spatial mobility of population has been expressed in two dominant forms: change of place of working and of place of living, and in change of place of working while retaining place living. The latter form of spatial mobility has brought about the phenomenon of daily commuting of labour.

In this article the author analysis by means of three tables the quantitative daily commuting (participation of male and female daily commuters going to other places within their residential municipalities and to other municipalities, and the participation of daily commuters employed in various sections of economical activities) and by means of the map enclosed shows the spatial arrangement of various types of municipalities (according to the territorial division of the Republic in 1961) with regard to the degree of development of daily commuting. On the ground of the percentual share of daily commuters in the total labour, the author has singled out three types of municipalities: poorly, medium, and well developed daily commuting. Besides, he has singled out also within each of these types also groups of municipalities according to the ratio of the number of daily commuters working in places within their residential municipality to those working in other municipalities. As a separate type, the author has singled out four greater towns featuring intertown commuting of labour. By additional symbols the author has differentiated also the singled-out types of municipalities with regard to the share of daily commuters employed in various sections of economical activities, and also with regard to the number of daily commuters going to places within their residential municipalities and to other municipalities.

Tumačenje karte

Explanation to the Map

- (A) — Tipovi općina prema mjestu rada radne snage ili prema stupnju razvoja dnevne migracije.
— *Communal area types based on the location of the labour force or on the development degree of commuting.*

(1) Općine slabo razvijene dnevne migracije:
do 9% aktivne radne snage radi izvan mjesta stanovanja.
Communal areas with little developed daily commuting: up to 9% of the labour force works outside their places of residence.

(2) Općine srednje razvijene dnevne migracije:
10%—29% aktivne radne snage radi izvan mjesta stanovanja.
Communal areas with moderately developed daily commuting: 10% to 29% of the labour force works outside their places of residence.

(a) Prevladava broj dnevnih migranata u mjestu unutar općine stanovanja.
The daily commuters to jobs within the communal area dominate numerically.

(b) Jednak broj dnevnih migranata ide dnevno na rad u mjestu unutar i izvan općine stanovanja.
Equal numbers commute daily to jobs within and outside the communal area of residence.

(c) Prevladava broj dnevnih migranata u mjestu izvan općine stanovanja.
The daily commuters to jobs outside the communal area dominate numerically.

(3) Općine dobro razvijene dnevne migracije:
30%—49% aktivne radne snage radi izvan mjesta stanovanja.
Communal areas with well developed daily commuting: 30% to 49% of the labour force works outside their places of residence.

(a) Prevladava broj dnevnih migranata u mjestu unutar općine stanovanja.
The daily commuters to jobs within the communal area dominate numerically.

(b) Jednak broj dnevnih migranata ide dnevno na rad u mjestu unutar i izvan općine.
Equal numbers commute daily to jobs within and outside the communal areas.

(c) Prevladava broj dnevnih migranata u mjestima izvan općine stanovanja.

The daily commuters to jobs outside the communal area dominate numerically.

(4) Općine unutargradskog kretanja radne snage: gradske općine u kojima je kretanje radne snage jako, ali se pretežno odvija unutar općina gradskog područja, odnosno unutar mjesta stanovanja.

Communal areas with local commuting of the labour force within the urban district.

Urban communal areas with much commuting of the labour force but chiefly within the communal areas of the urban district and within the places of residence.

(B) Tipovi općina prema udjelu dnevnih migranata (radnika i službenika) pojedinih sektora djelatnosti.

Communal area types based on the proportion of the daily commuters (workers and employees) employed in various activities.

(I) Općine u kojima među dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u primarnom sektoru djelatnosti sa:

(a) 76 i više %,

(b) 50 do 75 %.

Communal areas where the daily commuters employed in primary activities dominate numerically with

(a) 76 and more %,

(b) 50 to 75 %.

(b—1) Među ostalim dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u sekundarnom sektoru djelatnosti.

Among the rest of the daily commuters those employed in secondary activities dominate numerically.

(b—2) Među ostalim dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u tercijarnim djelatnostima.

Among the rest of the daily commuters those employed in tertiary activities dominate numerically.

(II) Općine u kojima među dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u sekundarnom sektoru djelatnosti sa:

(a) 76 i više %,

(b) 50 % do 75 %.

Communal areas where the daily commuters employed in secondary activities dominate numerically with

(a) 76 and more %,

(b) 50 % to 75 %.

(b—1) Među ostalim dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u primarnom sektoru djelatnosti.

Among the rest of the daily commuters those employed in primary activities dominate numerically.

(b—2) Među ostalim dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u tercijarnim djelatnostima.

Among the rest of the daily commuters those employed in tertiary activities dominate numerically.

(III) Općine u kojima među dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u tercijarnom sektoru djelatnosti sa:

(a) 76 i više ‰,

(b) 50‰ do 75‰.

Communal areas where the daily commuters employed in tertiary activities dominate numerically with

(a) 76 and more ‰,

(b) 50‰ to 75‰.

(b—1) Među ostalim dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u primarnom sektoru djelatnosti.

Among the rest of the daily commuters those employed in primary activities dominate numerically.

(b—2) Među ostalim dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u sekundarnom sektoru djelatnosti.

Among the rest of the daily commuters those employed in secondary activities dominate numerically.

(IV) Općine u kojima dnevni migranti ni jednog sektora djelatnosti ne čine 50‰ svih dnevnih migranata.

Communal areas where the daily commuters of no activity amount to 50‰ of all the daily commuters.

(a) Razlike u udjelu dnevnih migranata pojedinih sektora djelatnosti nisu veće od 20‰.

The numerical differences between the commuters employed in individual activities are not bigger than 20‰.

(b) Razlike u udjelu dnevnih migranata pojedinih sektora djelatnosti su veće od 20‰.

The numerical differences between the daily commuters employed in individual activities are bigger than 20‰.

snage neke općine s radom izvan mjesta stanovanja, odnosno na bazi zastupljenosti pojedinih grupa djelatnosti dnevnih migranata neke općine.

Na osnovi navedenih vrijednosti izdvojili smo nekoliko grupa općina i njihov prostorni raspored prikazali na priloženoj karti. Treba naglasiti da, iako su na istoj karti prikazane grupe općina na osnovi dvaju kriterija, priložena karta nema sintetički već analitički karakter. Drugim riječima: ni grupe općina nisu određene na bazi kombinacije obih indikatora, već na osnovi svakog indikatora posebno.

Teritorijalni opseg dnevnih migracija

A Prema mjestu rada radne snage

Od ukupno 234 općine u Hrvatskoj (1961)² na općine slabo razvijene dnevne migracije otpadalo je čak 46%, a na općine srednje razvijene dnevne migracije 44% svih općina. U posljednjoj grupi općina prevladavale su (55 općina) one u kojima je broj dnevnih migranata u mjesta unutar općine bio veći nego u mjesta izvan općine. Na drugom mjestu u toj grupi su općine (44) u kojima je broj dnevnih migranata u mjesta izvan općine bio veći nego u mjesta unutar općine. Na općine dobro razvijene dnevne migracije otpadalo je svega 6% svih općina Republike, i u toj grupi općina prevladavaju one (13) u kojima je broj dnevnih migranata u mjesta izvan općine veći nego u mjesta unutar općine. Na drugom mjestu su općine (2) u kojima je broj dnevnih migranata u mjesta iste općine bio veći nego u mjesta izvan općine. Sedam općina četiriju spomenuta gradska područja pokazivale su karakteristike unutargradskog kretanja radne snage pa su izdvojene u posebnu grupu.

B Prema strukturi djelatnosti dnevnih migranata

Dnevni migranti primarnog sektora djelatnosti brojčano prevladavaju samo u 3% općina, a dnevni migranti sekundarnog sektora djelatnosti prevladavaju čak u 60% općina. U posljednjoj grupi su 34 općine u kojima među dnevnim migrantima prevladavaju zaposleni u sekundarnom sektoru sa 76% i više i 108 općina u kojima među dnevnim migrantima brojčano prevladavaju zaposleni u sekundarnim zanimanjima s 50—75% svih dnevnih migranata. Dnevni migranti tercijarnog sektora djelatno-

² Hrvatska je 1961. g. imala 244 općine, ali je u ovom radu 10 općina Zagreba uključeno u jedinstveno gradsko područje Zagreba.